

MENEDŻERSKA AKADEMIA
NAUK STOSOWANYCH
W WARSZAWIE

**ZNACZENIE PORTÓW MORSKICH
JAKO INTERMODALNYCH WĘZŁÓW
TRANSPORTOWYCH
W KSZTAŁTOWANIU BEZPIECZEŃSTWA
SYSTEMU TRANSPORTOWEGO PAŃSTWA**

dr hab. Czesława Christowa, prof. MANs,

www.christowaczeslawa.pl

cz.christowa@wp.pl

**Nigdy nie pozwól,
aby dobry kryzys się zmarnował.**

Winston Churchill

WPROWADZENIE

1. Port morski jako intermodalny węzeł transportowy
2. Znaczenie gospodarcze portów morskich
3. Bezpieczeństwo portów morskich

WNIOSKI

WPROWADZENIE

Celem wystąpienia jest przedstawienie współczesnych zagrożeń funkcjonowania portów morskich, jako intermodalnych węzłów transportowych i ich wpływu na kształtowanie bezpieczeństwa systemu transportowego państwa.

W prezentacji przedstawiono, rozszerzone o problemy bezpieczeństwa, wyniki badań prowadzonych przez autorkę w zakresie organizacji, zarządzania i eksploatacji portów morskich.

Współczesne porty morskie pełnią rolę intermodalnych lądowo-wodnych węzłów transportowych o znaczeniu międzynarodowym oraz platform logistycznych łączących różne gałęzie transportu.

PORT MORSKI JAKO INTERMODALNY WĘZEŁ TRANSPORTOWY

PORT MORSKI JAKO INTERMODALNY WĘZEL TRANSPORTOWY

**Zgodnie ze współczesną definicją port morski stanowi:
„logistyczny i gospodarczy węzeł w systemie transportu
globalnego o silnym morskim charakterze, w którym
koncentruje się funkcjonalnie i przestrzennie
różnorodna działalność bezpośrednio lub pośrednio związana
z łańcuchami logistycznymi, których częścią pozostają
lądowo-morskie łańcuchy transportowe”[1].**

PORT MORSKI JAKO INTERMODALNY WĘZŁ TRANSPORTOWY

„Porty morskie są to usytuowane na styku lądu z morzem, wydzielone granicami administracyjnymi, rozległe przestrzennie kompleksy transportowo-produkcyjne, przystosowane pod względem techniczno-organizacyjnym do ułatwienia ładunkom i pasażerom przemieszczania się w relacjach lądowo-morskich i kontynuacji przerywanego w portach procesu transportowego, a także kompleksowej obsługi rozpoczynających tam lub kończących swój cykl produkcyjny środków transportu morskiego i lądowego. Porty są nie tylko największymi, ale także najbardziej złożonymi intermodalnymi węzłami transportowymi, w subsystemie infrastruktury transportu”[3].

PORT MORSKI JAKO INTERMODALNY WĘZEL TRANSPORTOWY

Porty morskie są obszarem (wodnym i lądowym), w którym skoncentrowany jest kapitał, potencjał techniczny (infrastruktura i suprastruktura portu), wiedza, innowacje, wykwalifikowane kadry oraz przedsiębiorstwa, świadczące kompleksowe usługi wobec osób, środków transportu i ładunków handlu zagranicznego i tranzytu.

Porty morskie jako intermodalne węzły transportowe są także początkowymi i docelowymi punktami transportu kolejowego, samochodowego i rzeczno-żeglarskiego, biorącymi udział w transportowej obsłudze portów i przewozie osób i towarów światowego handlu zagranicznego i tranzytu.

PORT MORSKI JAKO INTERMODALNY WĘZEL TRANSPORTOWY

Polskie porty morskie są zintegrowane z gospodarką narodową, europejską i globalną. Nadzór nad gospodarką morską - W TYM NAD PORTAMI MORSKIMI - sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki morskiej.

Od 2020 r. ministerstwem właściwym do spraw gospodarki morskiej w Polsce, w tym portów morskich, jest Ministerstwo Infrastruktury.

W latach 2015-2020 za gospodarkę morską odpowiedzialne było Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, które zostało zlikwidowane 6.10.2020 r.

W okresie od 1999 do 2022 roku nazwy ministerstw odpowiedzialnych za porty morskie zmieniały się **SIEDM razy:
1999, 2001, 2006, 2007, 2011, 2015, 2020.**

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

„Bez portów morskich Unia Europejska
nie liczyłaby się jako światowa potęga ekonomiczna.
Bez portów nie istniałby europejski rynek wewnętrzny”.
(z dokumentów Komisji Europejskiej)

**Dostęp do morza posiadają 23 państwa UE.
W państwach tych, funkcjonuje
około 1000 portów morskich.**

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

- ❑ Towary stanowiące przedmiot handlu zagranicznego krajów UE w około 85% są obsługiwane w portach i transportowane morzem.
- ❑ W portach morskich przeładowywane jest ponad 40% wolumenu towarów stanowiących przedmiot obrotu w handlu wewnętrznym pomiędzy krajami UE.
- ❑ W portach europejskich przeładowywanych jest ponad 3,5 mld ton towarów rocznie oraz obsłużonych około 350 mln pasażerów.
- ❑ Średnio 350 tys. osób pracuje w portach i w sferze usług powiązanych z portami. Jedna osoba zatrudniona w porcie generuje zatrudnienie 9 osób w otoczeniu gospodarczym.
- ❑ Porty morskie oraz transport morski i rzeczny są najważniejszymi elementami łańcucha logistycznego w handlu międzynarodowym.

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Strategiczne znaczenie portów w międzynarodowym handlu i transporcie wynika głównie z tego, że stanowią one początkowe i końcowe punkty transportu morskiego, ważnego ogniwa w lądowo-morskich łańcuchach transportowych, które jednorazowo mogą obsłużyć największą ilość ładunków.

Uczestnicząc w procesie przemieszczania dóbr od ośrodków produkcji do miejsc ich konsumpcji, porty morskie stają się integralną częścią składową fazy cyrkulacji towarów.

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Polskie porty morskich są organizacjami użyteczności publicznej. Porty leżą w sferze szczególnego zainteresowania państwa z następujących powodów:

- 1) Usytuowania na granicy państwa;**
- 2) Znaczenia gospodarczego i społecznego;**
- 3) Ustawowej organizacji sfery zarządczej i administracyjnej portów;**
- 4) Ogólnie dostępnego charakteru infrastruktury i obszarów portowych;**
- 5) Konieczności realizacji polityki transportowej i morskiej UE,**
- 6) w tym angażowania się państwa w finansowanie dróg dostępu do portów oraz budowy, rozbudowy i modernizacji składników infrastruktury portowej;**
- 7) Konieczności kontroli prawidłowości wykorzystania ogólnodostępnych obiektów.**

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Porty morskie wyróżniają się rozbudowanymi i złożonymi strukturami techniczno-organizacyjnymi, realizującymi ważne dla gospodarki narodowej zadania gospodarcze i społeczne.

Porty morskie realizują funkcje gospodarcze, mianowicie:

- 1. Transportową,**
- 2. Handlową,**
- 3. Logistyczną,**
- 4. Przemysłową,**
- 5. Miastotwórczą,**
- 6. Regionotwórczą.**

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Roczne przychody budżetu Państwa z tytułu podatków, ceł i akcyzy od towarów przeładowanych w polskich portach morskich wynoszą **około 40 mld zł.**

Udział portów morskich w obsłudze masy ładunkowej polskiego handlu zagranicznego kształtuje się na poziomie około 30%.

Ilość zatrudnionych w portach morskich to około 9 000 osób.

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Tabela 1. Przeladunki w największych polskich portach morskich w latach 2017-2022 [tys. ton].

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2022/21
Port Gdańsk	40 614	49 032	52 154	48 038	53 213	68 220	28,20%
Port Gdynia	21 225	23 492	23 957	24 662	26 692	28 197	5,64%
Port Szczecin-Świnoujście	25 424	28 314	32 175	31 178	33 220	36 810	10,81%
Łącznie	87 263	100 838	108 286	103 878	113 125	133 227	17,77%

Port Monitor. Polskie porty morskie w 2022 roku. Podsumowanie i perspektywy na przyszłość

2022 r. - o 16% wzrosły ładunki przewożone promami w zespole portów Szczecina i Świnoujścia

Zespół portów Szczecin i Świnoujście w 2023 r. wykazuje tendencje wzrostowe.

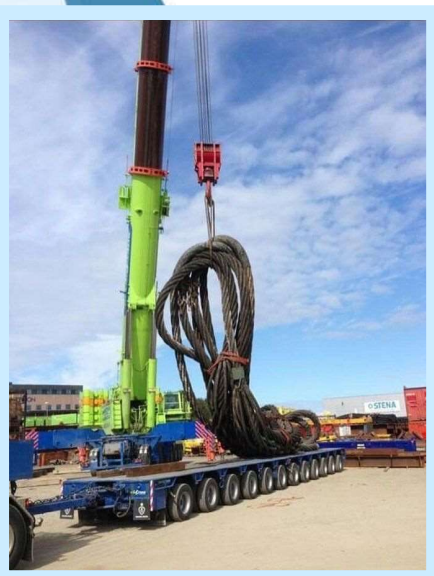
ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Wzrósł import ropy ze względu na zastąpienie ropy rurociąkowej ropą importowaną z Norwegii, Arabii Saudyjskiej, Wielkiej Brytanii i USA. Terminal LNG w Świnoujściu odnotował wzrost importu gazu o 54,6%.

Odpowiadając na zaistniałe potrzeby w portach morskich w 2022 r. przeładowano 18 mln ton węgla (Australia, RPA, Kolumbia).

Ogólny wolumen importowanego węgla wzrósł o 135 % (do 20,9 mln ton).

Ilość węgla importowanego do Polski z Rosji spadła z 8,2 mln ton (2022) do 2,6 mln ton (2023).

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Tabela 2. Struktura przeładunków w Porcie Gdańsk, Porcie Gdynia i Porcie Szczecin-Świnoujście w 2022 roku [tys. ton].

Grupa ładunkowa	Port Gdańsk		Port Gdynia		Port Szczecin-Świnoujście		Łącznie	
	2022	Zmiana 2022/2021	2022	Zmiana 2022/2021	2022	Zmiana 2022/2021	2022	Zmiana 2022/2021
Węgiel i koks	13 218,9	175,6%	3 403,1	174,13%	4 310,6	50,8%	20 932,6	135,3%
Ruda	515,5	133,2%	-	0	2 106,0	11,4%	2 621,5	24,2%
Inne masowe	3 551,2	-16,9%	1 716,2	0,42%	3 308,3	11,2%	8 575,7	-4,3%
Zboże	1 932,9	19,9%	4 736,2	-0,60%	1 650,1	-7,6%	8 319,2	1,9%
Drewno	548,2	413,0%	533,5	109,13%	229,0	92,6%	1 310,7	172,6%
Drobnica	22 936,8	-1,6%	15 549,8	-4,05%	17 724,9	-3,4%	56 211,5	-2,9%
Paliwa	25 516,4	35,1%	2 251,0	-10,53%	7 481,3	42,5%	35 248,7	32,3%
Razem	68 219,8	28,2%	28 189,8	5,61%	36 810,2	10,8%	133 220	17,8%

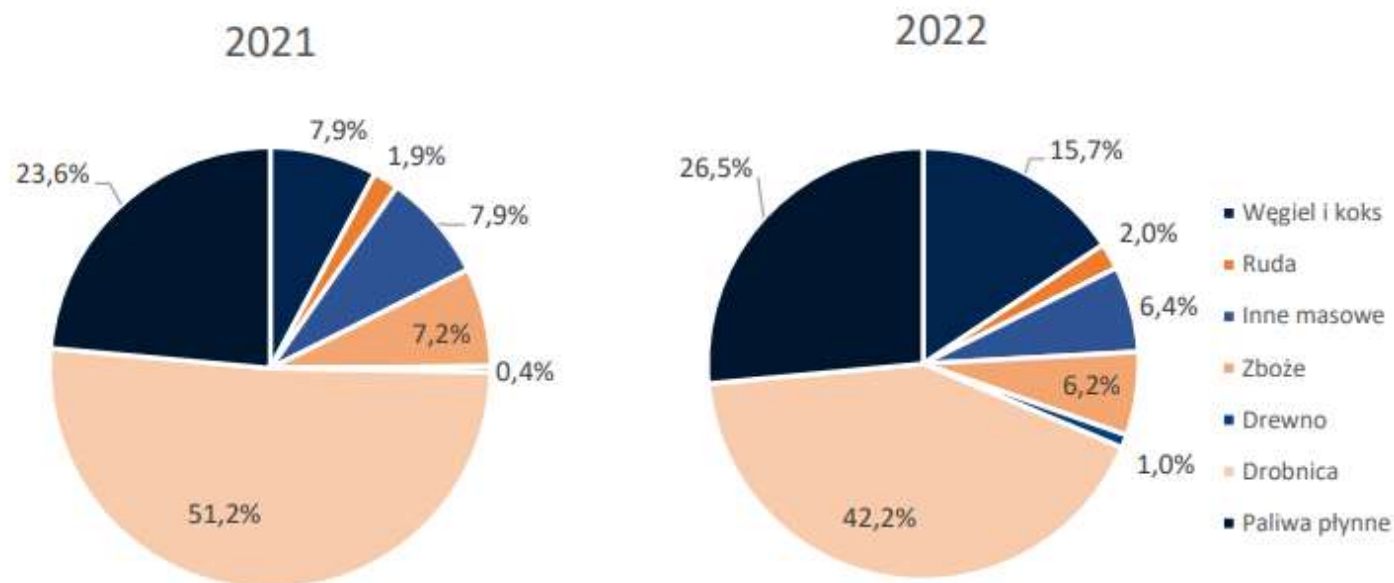

Port Monitor. Polskie porty morskie w 2022 roku. Podsumowanie i perspektywy na przyszłość

Polskie porty morskie w 2022 r. odnotowały wzrost obrotów w wielu grupach ładunków.

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Wykres 2. Struktura przeładunków w głównych portach w Polsce w 2021 i 2022 roku.

Port Monitor. Polskie porty morskie w 2022 roku. Podsumowanie i perspektywy na przyszłość

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Tabela 3. Przeładunki kontenerów w największych polskich portach morskich w latach 2017 - 2022 [TEU].

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2022/21
Port Gdańsk	1 580 508	1 948 974	2 073 215	1 923 785	2 117 829	2 072 122	-2,16%
Port Gdynia	710 698	803 871	896 968	905 121	985 950	914 448	-7,25%
Port Szczecin-Świnoujście	93 579	81 451	76 143	86 816	82 140	75 381	-8,23%
łącznie	2 384 785	2 834 296	3 046 326	2 915 722	3 185 919	3 061 951	-3,89%

Port Monitor. Polskie porty morskie w 2022 roku. Podsumowanie i perspektywy na przyszłość

W okresie kilkunastu lat Polska stała się liderem przeładunków kontenerów na Bałtyku, a Port Gdańsk regionalnym hubem.

W 2022 r. przeładunki kontenerów w polskich portach zmniejszyły się o 123 698 TEU.

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Tabela 4. Obsługa ładunków ro-ro i samochodów osobowych w największych polskich portach w latach 2021 i 2022 [szt.].

	Samochody osobowe			Jednostki frachtowe		
	2021	2022	Zmiana 2022/2021	2021	2022	Zmiana 2022/2021
Port Gdańsk	99 093	101 899	2,83%	33 213	33 036	-0,53%
Port Gdynia	86 802	106 753	22,98%	297 146	318 050	7,03%
Port Szczecin-Świnoujście	253 593	270 982	6,86%	534 251	515 815	-3,45%
Razem	439 488	479 634	9,13%	864 610	866 901	0,26%

Port Monitor. Polskie porty morskie w 2022 roku. Podsumowanie i perspektywy na przyszłość

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Tabela 5. Regularny ruch pasażerski w głównych portach polskich w latach 2017-2022 [pasażerowie].

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2022/2021
Port Gdańsk	105 556	117 939	166 475	147 909	162 209	165 549	2,06%
Port Gdynia	660 900	687 545	682 590	394 608	453 017	600 029	32,45%
Port Szczecin-Świnoujście	1 085 013	1 072 679	1 069 318	930 625	1 046 333	1 097 535	4,89%
Razem	1 851 469	1 878 163	1 918 383	1 473 142	1 661 559	1 863 113	12,13%

Port Monitor. Polskie porty morskie w 2022 roku. Podsumowanie i perspektywy na przyszłość

W 2022 r. nastąpił wzrost o 12 % obsługi pasażerów w regularnym ruchu promowym. Ogółem polskie porty odłużyły 1,8 mln pasażerów.

Ważny jest udział portów morskich jako baz dla działań okrętów NATO.

Do portów w Gdańsku, Gdyni i Świnoujściu regularnie przyływają duże jednostki Marynarki Wojennej Ameryki (USNavy).

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Według danych resortu infrastruktury
łączna wartość realizowanych inwestycji
w polskich portach morskich wynosi 10 mld zł.

- ❑ Gdańsk - 3,13 mld
- ❑ Gdynia - 3,8 mld
- ❑ Szczecin i Świnoujście - 3,8 mld.

ZNACZENIE GOSPODARCZE PORTÓW MORSKICH

Od 10 lat, z każdym rokiem, zwiększa się zależność polskiego systemu energetycznego od portów morskich. Obecnie większość surowców energetycznych dostarczanych jest do Polski drogą morską przez porty. Na Bałtyku powstają morskie farmy wiatrowe.

Na poziom i strukturę przeładunków w portach głównie ma wpływ poziom globalnej koniunktury gospodarczej i aktywność handlu zagranicznego drogą morską.

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

Porty morskie, jako wielkie przestrzenno-technologiczne kompleksy gospodarcze, o złożonej, zróżnicowanej strukturze branżowo-gospodarczej, należą do obszarów, których obiekty wymagają szczególnej ochrony oraz stanowią ważny, zarówno podmiot, jak i przedmiot zarządzania kryzysowego na wielu szczeblach gospodarki i administracji: krajowej, regionalnej i lokalnej oraz międzynarodowej [9].

W literaturze traktującej o bezpieczeństwie występują klasyfikacje zagrożeń, których w pełni nie da się zastosować w odniesieniu do portów morskich [6].

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

W porcie morskim występuje szersze spectrum zjawisk niepożądanych.

Odmienna klasyfikacja zagrożeń wynika głównie z:

- położenia portów na granicy lądowo-morskiej państwa,
- aktywnej roli czynnika państwowego,
- wykorzystywanych rozległych obszarów lądowych i wodnych położonych w granicach administracyjnych portów do wykonywania przez port różnorodnych funkcji gospodarczych (transportowej, handlowej, logistycznej, przemysłowej, miastotwórczej i regionotwórczej),
- powiązań z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

Za właściwą można uznać klasyfikację obejmującą następujące zagrożenia [10, 4]:

- Zagrożenia spowodowane przez siły natury,
- Zagrożenia terrorystyczne,
- Akty terrorystyczne powiązane z sabotażem gospodarczym i politycznym i gospodarczym,
- Piractwo morskie,
- Cyberterrorizm,
- Pożary i wycieki substancji szkodliwych,
- Katastrofy ekologiczne,
- Ataki za pomocą dronów,
- Przemyt ludzi i ładunków niebezpiecznych,
- Skażenie transportowanych ładunków i artykułów spożywczych,
- Inne zagrożenia naruszające bezpieczeństwo portu.

1. Zagrożenia spowodowane przez siły natury

Do zagrożeń naturalnych zalicza się wiatry, huragany, sztormy, powodzie, zamiecie śnieżne, burze z piorunami, zalodzenie akwenów portowych i inne.

Zagrożenia spowodowane przez siły natury, to zjawiska wynikające z działania sił natury, których częstotliwość w ostatnich latach znacząco się zwiększyła.

Wzrastająca dynamika zmian klimatu, przekłada się na większą intensywność zjawisk atmosferycznych powodujących uszkodzenia obiektów technicznych infrastruktury i suprastruktury portowej oraz zagrażających ciągłości procesów eksploatacyjnych i usługowych.

2. Zagrożenia terrorystyczne

Zagrożenia atakami terrorystycznymi, w odniesieniu do portu morskiego, można podzielić ze względu na cel ataku, jego obszar oraz użyte środki. Przedmiotem zamachu mogą być statki zawijające do portu, infrastruktura portowa, magazyny i place składowe, składowane ładunki i substancje niebezpieczne.

Zniszczenie lub uszkodzenie jednostki pływającej na akwenach portowych jest równoznaczne z utrudnieniami w działalności portu, a nawet tymczasowym zaprzestaniem jego funkcjonowania. Ponadto, może dojść do wycieku ze statku substancji niebezpiecznej (np. ropopochodnej).

Należy uwzględnić także ogromne straty finansowe wynikające z rezygnacji armatorów ze współpracy z portem.

2. Zagrożenia terrorystyczne

Doskonałym celem dla terrorystów mogą być statki wycieczkowe. Jednostka tego typu gości na swoich pokładach tysiące pasażerów. W następstwie ataku może wystąpić ogromna liczba zabitych i rannych.

Celem ataku terrorystycznego może być również krytyczna infrastruktura portowa, zazwyczaj ta, której zniszczenie przyniesie odczuwalne skutki.

Portowa infrastruktura krytyczna to lądowa i wodna (w tym nawigacyjna) infrastruktura techniczna wchodząca w skład morsko-lądowego systemu transportowego i komunikacyjnego oraz występujące w portach systemy łączności, przeładunku, składowania, przechowywania materiałów i substancji niebezpiecznych, sieci teleinformatyczne oraz systemy ratownictwa.

2. Zagrożenia terrorystyczne

Pod pojęciem uszkodzenia infrastruktury krytycznej portu kryje się szerokie spectrum awarii, uszkodzeń i wypadków dotyczących systemów oraz maszyn działających w obszarze portowym.

Innym przykładem mogą być stanowiska do przeładunku paliw płynnych. Ich uszkodzenie lub destrukcja może zakończyć się skażeniem chemicznym i degradacją środowiska oraz pożarem dużych rozmiarów.

Celem ataków terrorystycznych zagrażającym nie tylko portom morskim stają się podmorskie połączenia energetyczne i gazowe oraz krytyczna infrastruktura transportowa.

3. Akty terrorystyczne powiązane z sabotażem politycznym i gospodarczym

Przykładem aktu terrorystycznego powiązanego z sabotażem politycznym i gospodarczym był wybuch rurociągu Nord Stream, który uwidoczniał problemy w monitorowaniu obiektów i identyfikowaniu ewentualnych zagrożeń aktów dywersji.

Eksploatacja rurociągu Nord Strim 1 i Nord Strim 2, oprócz dodatkowego ruchu statków w pobliżu polskiej wyłącznej strefy ekonomicznej, może stanowić przyczynek do intensyfikacji różnego typu działań, mających wpływ na obronność i szeroko rozumiane bezpieczeństwo, w tym energetyczne Polski.

3. Akty terrorystyczne powiązane z sabotażem politycznym i gospodarczym

Scenariusze zagrożeń przybierać mogą różne formy, od użycia improwizowanych ładunków wybuchowych, min morskich, środków dywersji podwodnej, platform autonomicznych, szybkich łodzi motorowych po ostrzał artyleryjski raketowy włącznie.

Konieczna jest skuteczna ochrona krytycznej infrastruktury morskiej.

W opinii struktur wywiadowczych NATO chodzi nie tylko o zabezpieczenie rurociągów i linii napięcia, ale także o ochronę systemów, takich jak kable podmorskie, które stanowią 95 proc. komunikacji internetowej i razem przenoszą transakcje finansowe o wartości szacowanej na 10 bilionów dolarów każdego dnia.

W tym systemie funkcjonują także porty morskie.

3. Akty terrorystyczne powiązane z sabotażem politycznym i gospodarczym

Potencjalnym zagrożeniem bezpieczeństwa w obszarach morskich jest projekt budowy Morskich Farm Wiatrowych (MFW), jako zespołu obiektów morskiej infrastruktury krytycznej (sztucznych wysp), który może zmienić uwarunkowania polityczne, ekonomiczne i militarne obszarów morskich Morza Bałtyckiego.

Na dnie Bałtyku, w tym na obszarze przyszłych farm wiatrowych i torów podejściowych do portów jest dużo min z okresu II wojny światowej.

To zagrożenie może zostać wykorzystane przez sabotażystów powodując ogromne straty i reperkusje gospodarcze.

3. Akty terrorystyczne powiązane z sabotażem politycznym i gospodarczym

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi obowiązek zapewnienia należytej ochrony obiektów hydrotechnicznych w części nawodnej, podwodnej i przestrzeni powietrznej spoczywa na operatorach Morskich Farm Wiatrowych we współpracy z ministerstwem właściwym do spraw obronności i bezpieczeństwa państwa.

Bezpieczeństwo morskie i ochrona żeglugi to przede wszystkim bezpieczeństwo ludzi, okrętów, przewożonych towarów i środowiska morskiego.

To też ochrona jednostek pływających i urządzeń portowych od zagrożeń terroryzmu, piractwa i aktów dywersji.

4. Cyberterroryzm

Celem cyberterroryzmu jest paraliż systemów niezbędnych do funkcjonowania portu oraz kradzież danych poufnych. Jest to zjawisko szczególnie niebezpieczne, gdyż przy pomocy niewielkich nakładów można dokonać ogromnej ilości szkód i start [7].

Powstałe w obliczu wojny problemy cyberbezpieczeństwa tworzą w sektorze gospodarki morskiej, w szczególności w portach morskich, nowe wyzwania w zakresie wdrażania cyfrowych zabezpieczeń.

Porty morskie mogą stać się atrakcyjnym celem cyberataków, ponieważ stanowią jeden z głównych intermodalnych węzłów transportowych w logistycznym łańcuchu dostaw.

4. Cyberterroryzm

W 2022 r. miały miejsce trzy ataki cybernetyczne na farmy wiatrowe w Europie, w których systemy komputerowe zarządzające, monitorujące, automatyzujące oraz kontrolujące systemy przemysłowe były narażone na wykorzystanie i przejęcie.

W 2023 r na terenie morskiej farmy wiatrowej na Morzu Północnym załoga statku próbowała zbierać informacje na temat elektrowni wiatrowej [7].

5. Piractwo morskie

Specyficzną, groźną grupą zagrożeń terrorystycznych są napady i przejęcia statków na morzu przez tzw. piratów morskich.

6. Pożary i wycieki substancji szkodliwych

W portach morskich może wystąpić także wyciek lub rozsyp substancji niebezpiecznych (chemikalia, materiały łatwopalne i wybuchowe).

Do wycieku może dojść w czasie transportu, przeładunku i składowania ładunków. Duża część tej grupy chemikaliów w przypadku bezpośredniego kontaktu jest niebezpieczna dla zdrowia i życia ludzkiego.

Może wystąpić również skażenie gleby i wody w akwenach, równoznaczne z degradacją środowiska, co w efekcie doprowadzi do wyłączenia z eksploatacji skażonych obszarów portu [2].

7. Katastrofy ekologiczne

Do przeprowadzenia zamachu terroryści wykorzystują zarówno konwencjonalne ładunki wybuchowe i broń palną, jak i substancje niebezpieczne w celu skażenia ujęć wody zlokalizowanych i wykorzystywanych w obszarze portu.

Tak zwany atak bioterrorystyczny, wymaga niewielkich nakładów, których efekt może być porażający.

Jak dotąd, tego typu zagrożenie było bagatelizowane i nieczęsto spotykane w jakiegokolwiek klasyfikacji.

8. Ataki za pomocą dronów

Nowym zagrożeniem, szczególnie uciążliwym dla portów morskich są drony, czyli statki powietrzne sterowane zdalnie lub wykonujące lot autonomiczny.

Pojęcie dron jest dość szerokie i obejmuje zarówno maszyny wykorzystywane w siłach zbrojnych, jak i niewielkie wielowirnikowce użytkowane w celach komercyjnych.

Jednym z przykładów wykorzystania takiego urządzenia jest użycie go jako nośnika materiałów wybuchowych w celu przeprowadzenia ataku terrorystycznego.

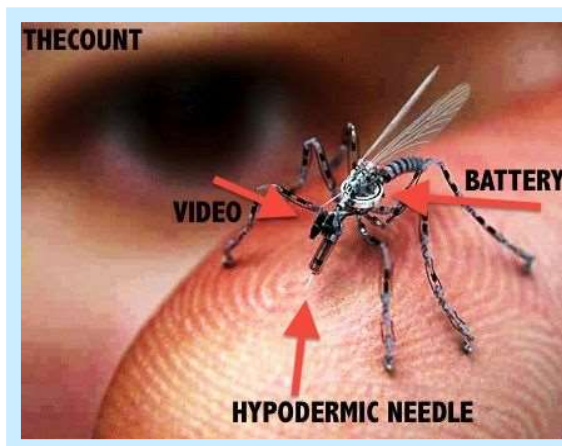
Dron to doskonałe narzędzie do realizacji takiego przedsięwzięcia – jest szybki, niewielki, a przez to trudny do zauważenia.

Ponadto, jest w stanie unieść ładunek wystarczający do zniszczenia cysterny kolejowej z substancją niebezpieczną, czy też uszkodzenia stanowiska przeładunku paliw płynnych.

8. Ataki za pomocą dronów

Dron także może stanowić niebezpieczeństwo również wtedy, gdy jest używany zgodnie z przeznaczeniem. W sytuacji, gdy dojdzie do utraty kontroli nad dronem lub błędu operatora, w efekcie czego dojdzie do upadku maszyny. Warto zauważyć, iż dron ważący nawet kilka kilogramów może doprowadzić do śmierci osoby w sytuacji, gdy upadnie z dużej wysokości. Prawdopodobieństwo tego typu zdarzeń wzrasta podczas zawinięć do portów statków wycieczkowych.

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

W istniejących warunkach ochrona portu morskiego obejmuje, w szczególności:

- Osoby (załogi statków, barek, samochodów i wagonów, pasażerów, dokerów, operatorów dźwignic i sprzętu zmechanizowanego, pozostałych osób ze sfery zarządzania i eksploatacji oraz przebywających na terenie portu);**
- Tory i kanały podejściowe do obiektów portowych;**
- Drogi i tory kolejowe w granicach administracyjnych portów;**
- Statki na wejściu, wyjściu z portu i pod przeladunkiem;**
- Portowe jednostki pływające;**
- Wagony, samochody, barki obsługiwane w porcie**
- Terminale portowe, nabrzeża przeladunkowo-składowe;**
- Budowle hydrotechniczne;**
- Portowe centra logistyczne,**

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

W istniejących warunkach ochrona portu morskiego obejmuje, w szczególności - c.d.:

- Magazyny, składy;**
- Budynki administracyjne;**
- Sieci energetyczne, wodne i kanalizacyjne,**
- Miejsca dostępu do baz informacyjnych i dokumentacji;**
- Systemy biernej i czynnej ochrony obiektów i infrastruktury morskiej;**
- Obszary lądowe i wodne graniczące z terenami w granicach portu;**
- Morskie farmy wiatrowe;**
- Obszary, które mogą zostać wykorzystane do niedozwolonej obserwacji obiektu portowego;**
- Składniki majątku o decydującym znaczeniu (infrastruktura krytyczna), na terenie przyległym do portu, które w przypadku zniszczenia mogą spowodować zagrożeni dla funkcjonowania portu.**

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

Potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa w portach zmienia się pod wpływem otoczenia międzynarodowego, procesów globalizacyjnych i internacjonalizacji gospodarki kraju oraz integracji europejskiej [9].

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

Scenariusze zagrożeń obiektów portowych są tworzone w kilku wariantach ze wskazaniem procedur zapobiegania im i walki o minimalizację skutków. Można przewidzieć następujące scenariusze zagrożeń i zdarzeń, mianowicie:

- Wtargnięcie lub przejęcie kontroli nad celem znajdującym się na terenie obiektu portowego;**
- Wewnętrzny atak na obiekt portowy;**
- Zewnętrzny atak na obiekt portowy;**
- Wykorzystanie obiektu portowego jako miejsca przemytu;**
- Manipulacja elektroniczna;**
- Manipulowanie ładunkiem – sabotaż;**
- Inne zagrożenia naruszające bezpieczeństwo portu.**

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

Podstawą opracowania koncepcji zarządzania kryzysowego w obszarach portów morskich, jest dokonanie oceny stanu ochrony obiektów portowych oraz skonstruowanie scenariuszy ich zagrożeń. Przy opracowaniu scenariuszy zagrożenia i zdarzeń naruszających ochronę należy uwzględnić poziom zagrożenia i adekwatny stan środków ochrony fizycznej i operacyjnej. Obejmują one które siły i środki zdefiniowane w obowiązujących przepisach prawa [9].

W warunkach istnienia szerokiego spectrum podstawowych zagrożeń konieczne staje się opracowanie spójnych procedur gwarantujących ścisłą współpracę pomiędzy poszczególnymi służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo w porcie w celu szybkiej reakcji na zagrożenia i minimalizację negatywnych skutków zdarzenia, a także nie dopuszczenia do powstających w praktyce sporów kompetencyjnych.

BEZPIECZEŃSTWO PORTÓW MORSKICH

Tego typu założenie powinno wydawać się oczywiste, jednak jak wskazują badania, procedury bezpieczeństwa w portach są dalekie od ideału, a brak odpowiedniej infrastruktury służącej do zarządzania kryzysowego znacząco utrudnia skuteczne kierowanie i dowodzenie akcją ratowniczą [10].

Służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w porcie:

- 1) Marynarka Wojenna
- 2) Straż Graniczna
- 3) Urząd Morski
- 4) Państwowa Straż Pożarna
- 5) Straż Portowa
- 6) Przedsiębiorstwa ochrony
- 7) Zarządy Morskich Portów.

WNIOSKI

- 1) W kontekście dynamicznych zmian politycznych i gospodarczych w Europie i na świecie w krótkim czasie powinien zostać stworzony dokument rządowy, w formie ustawy, „Polityka morska RP do 2030 z perspektywą do 2050” oraz nowa Strategia i Program rozwoju polskich portów uwzględniające współczesną rolę portów morskich w systemie bezpieczeństwa państwa, zagrożenia czyhające na portową infrastrukturę krytyczną, zadania portów w zakresie bezpieczeństwa energetycznego, cyberbezpieczeństwa i zagrożenia bezpieczeństwa portów i szlaków morskich.
- 2) Nowa polityka morska państwa powinna uwzględniać działania mające na celu zwiększenie obronności morskiej państwa, budowę rozbudowę i modernizację infrastruktury krytycznej nadbrzeżnej i morskiej wraz z systemami jej ochrony.

- 3) **Należy określić perspektywy rozwoju polskich portów w kontekście zmian politycznych i gospodarczych w Europie i na świecie z uwzględnieniem zmieniających się globalnych łańcuchów dostaw drogą morską.**
- 4) **W celu utrzymania konkurencyjności, na wzór portów europejskich, polskie porty powinny także uwzględniać zmiany rodzajów ładunków, które nastąpią w nieodległej przyszłości, w tym przygotowywać instalacje do bunkrowania paliw przyszłości - amoniaku, metanolu, wodoru.**
- 5) **Polityka transportowa państwa powinna być uaktualniona i skorelowana z polityką morską, w tym portową oraz z Programem rozwoju portów morskich jako intermodalnych węzłów transportowych.**

- 6) W trybie pilnym konieczna jest zmiana struktury gałęziowej w polskim systemie transportowym na rzecz transportu kolejowego i rzeczno-egowego.
- 7) Celem strategicznym powinno być uzyskanie w 2030 r. następujących proporcji gałęziowej obsługi transportowej polskich portów morskich: transport kolejowy około 70%, rzeczny – 20%, a samochodowy – 10% z tendencją malejącą na rzecz przewozów transportem kolejowym i rzeczno-egowym.
- 8) Konieczne jest wdrażanie cyfrowych, inteligentnych zabezpieczeń infrastruktury krytycznej portów morskich przed zaawansowanymi atakami.

- 9) **Uzasadnione jest stwierdzenie, że porty morskie powinny być przedmiotem systemowych i permanentnych badań, w wyniku których powstałyby modele zarządzania strategicznego każdego z polskich portów w warunkach kryzysowych. W systemach zarządzania strategicznego i operacyjnego w portach należy uwzględnić zintegrowany z nimi moduł zarządzania kryzysowego.**
- 10) **Konieczne jest kontynuowanie prac badawczych nad zarządzaniem kryzysowym w polskich portach morskich. Czynniki wpływające na bezpieczeństwo w portach, jako specyficznych, położonych na styku lądu z morzem, intermodalnych węzłów transportowych, zmieniają zakres i siłę oddziaływania w sposób dynamiczny.**
- 11) **Wpływać należy na świadomość społeczną w zakresie współczesnej roli portów morskich w systemie bezpieczeństwa państwa w świetle zagrożeń czyhających na morską infrastrukturę krytyczną.**

- 1) Christowa Cz., *Polskie porty morskie. Teoria i praktyka*, Szczecin 2021
- 2) Chmieliński M., *Bezpieczeństwo w portach morskich o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej podczas przeładunku materiałów wybuchowych*, wyd. BP, Gdynia 2019, s. 135 -140.
- 3) *Ekonomia portów morskich i polityka portowa*, pod red. L. Kuźmy, Wyd. UG, Gdańsk 2003, s. 11.
- 4) Forkiewicz M., Tubielewicz A., *Management of seaport critical infrastructures of integrated sea-land transport chains* w: Fertsch M., Stachowiak A. (eds.): *Problems of transport logistics*, Poznań University of Technology, Poznań 2010, s. 111-128
- 5) Grzelakowski, M. Matczak, *Współczesne porty morskie. Funkcjonowanie i rozwój*, Wyd. AM w Gdyni, Gdynia 2012, s. 11.
- 6) Kaczmarczyk B., *Typologia zagrożeń [w] Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza* wyd. Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego, Państwowy Instytut Badawczy, numer 3/2014, Józefów k/ Otwocka, s. 31-38
- 7) Oleksiewicz, *Cyberterroryzm jako realne zagrożenie dla Polski [w] Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2018*, vol. 12, nr 1, wyd. DSW, Wrocław, s. 53-67.
- 8) *Polityka wobec portów morskich. Praktyczny przewodnik dla decydentów polityki UE*, European Sea Ports Organisation, 2004.
- 9) Tubielewicz, Forkiewicz M., P. Kowalczyk, *Zarządzanie kryzysowe w portach morskich*, Konsala R. (red): *Komputerowo zintegrowane zarządzanie*, T. 2. Oficyna Wydawnicza Polskiego Towarzystwa Zarządzania Produkcją, Opole 2010, s. 581- 586
- 10) Zawadzki J., *Zintegrowane stanowisko bezpieczeństwa portu faktorem optymalnego wykorzystania potencjału sił i środków bezpieczeństwa*, *Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego*, Rok XIII-2019.

MENEDŻERSKA AKADEMIA
NAUK STOSOWANYCH
W WARSZAWIE

DZIEKUJĘ
ZA
UWAGĘ !!

MENEDŻERSKA AKADEMIA
NAUK STOSOWANYCH
W WARSZAWIE

**ZNACZENIE PORTÓW MORSKICH
JAKO INTERMODALNYCH WĘZŁÓW
TRANSPORTOWYCH
W KSZTAŁTOWANIU BEZPIECZEŃSTWA
SYSTEMU TRANSPORTOWEGO PAŃSTWA**

dr hab. Czesława Christowa, prof. MANS

www.christowaczeslawa.pl

cz.christowa@wp.pl

